

Az én rendszerváltásom 13. Kiállítás a tiszaoärsi temetőkápolnában

A XVIII. század közepe táján, a Rákóczi-szabadságharcot követő évtizedekben az ország népe megállapodott. Voltak azonban területek, amelyek a vallási villongások miatt mégsem juthattak nyugvópontra. A mai Tisza-tó térségében református lakosság élesztette újra az életet, ám ez birtokjogilag az egri püspök és káptalan területe volt. Mint földesúr és mint egyházi főhatóság, a hatvanas-hetvenes években igyekezett megvetni a lábát e területen s saját birtokain. Máig élő sebként ekkor éri rövidség egyes települések református lakosságát. Az új jövevények –az egri püspök és a káptalan birtokairól toborzott lakosság– kiszorítják, olykor hatalmi szóval és támogatással is – a régebben itt élő reformátusokat.

Ma mindez a múlté. Egymás mellett élnek református és római katolikus őslakosok, egy táj szülöttei, ám saját arculata van minden közösségnek. S ez a saját arculat a valláson, hiten át s ennek segítségével mutatható ki. A többnyire református, Tisza menti magyarok közé jobbra a püspök és káptalan birtokairól elszármazott, ma „palócnak” mondott népesség telepedett be, akik Egertől délre, e földesurak birtokairól érkeztek. A palóc elem mellett sok volt a szlovák (akkor tót) elem is. A jövevények különböző falvakból érkeztek. Ezek kultúrája, ha mutatott is egymással úgymond „palócos” vonásokat, nem volt egységes, és mindenképpen különbözött az itt élő református, alföldi eredetű népességtől.

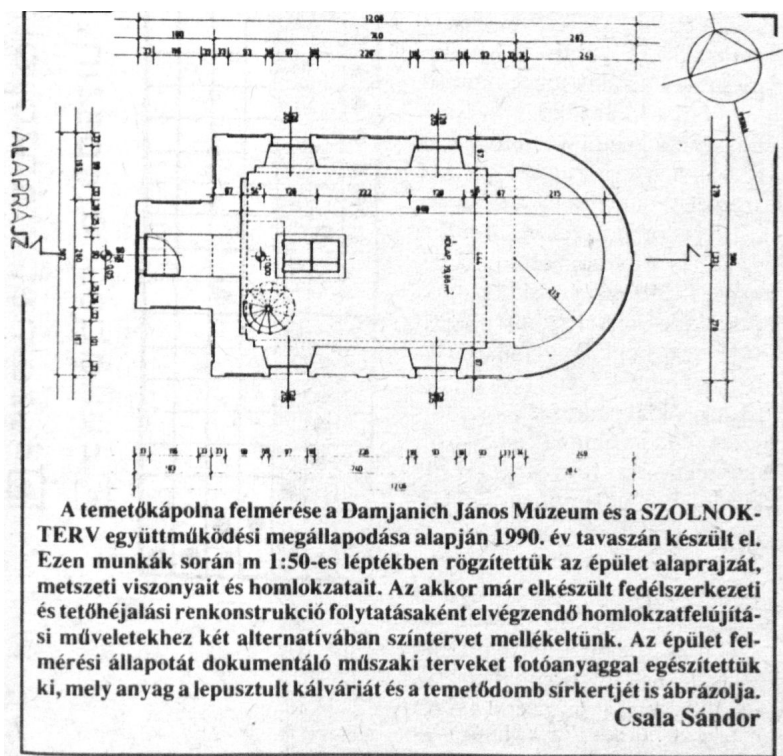
Néhány évtized múlva azonban ez a heterogén népesség, amely fokozatosan beilleszkedett a táj és az itt élő népesség kultúrájának közelébe, maga is egységesült. S mert katolikus volt, s házassági kapcsolatai más hasonló katolikus népesség irányába fordították (Tiszaörs, Tiszaörvény, Tiszafüred katolikus népessége, Egyek, Nagyiván...), jellegzetes, a református környezettől eltérő színeket kezdett öltetni. E közösségek kultúrája –közrejátszván a

Írta: Szabó László

2012. június 18. hétfő, 09:09 - Módosítás: 2018. április 03. kedd, 19:20

vízszabályozások gazdaságilag homogenizáló szerepe is– egységesült, s úgymond alföldivé vált. A felekezetek idővel megbékéltek egymással. Ki-ki a maga egyházát követte, a maga hitvallását hangoztatta, de a helyhez, körülményekhez igazodott. Nem is állt már olyan messze egymástól a katolicizmus és protestantizmus.

Mégis. Ha ma Tiszaörsöt vagy egyéb püspöki és káptalani birtokra települt népességet kívánjuk kiemelni e tájból, mint jellegzetes közösséget, akkor fontos és meghatározó integráló erőként a közösségek vallását, Tiszaörs, Nagyiván, Sarud és Poroszló lakosságának egy részét vagy egészét tekintve a vallást, a hitet és az egyházat tudjuk meghatározni. A ezért tartjuk fontosnak, hogy a tisaörsi kápolnában olyan kiállítást készítsünk, amely erről ad hírt. Meggyőző információt, s egyen bemutatja a lényegét. Azt, hogy az egyes emberek, a hívő római katolikusok, hogyan élték meg az elmúlt negyven-ötven évben a mindennapokat.

A kiállítás bemutatja, hogy hatott a római katolikus vallás a közösségek egészére s az egyes emberre. Bemutatja a mindennapokat, s ehhez segítségül hívja a tárgyakat, szentelményeket, az egyház által a hétköznapiakból kiemelt formákat.

Összegyűjtjük a szaknyelven „népi vallásosság” tárgyainak nevezett anyagot: a házaktól a vallásos nyomtatványokat, amelyek olykor a XVIII. századig mennek vissza, sőt szellemiségükben a középkorra; a családban ajándékozott, ajándékba kapott, „búcsúfiákat”: a Mária- és Szentháromság-szobrokat, nyomtatványokat; az offereket (többnyire viaszból öntött

testrészeket, amelyek szentelt gyertyába beöntve a megfelelő testrész rendbehozatalát ígérték); a szentelményeket: barka, virág, gyertya vagy ezek tartóedényeit; a lakás ékítményeül szolgáló szentképeket; bérmentéskor kapott, bekeretezett emléklapokat, fényképeket; vagy –ami már ritkaságnak számít– az egyházi egyleti élet fotográfiáit (körök, egyletek vallásos színdarabjainak, rendezvényeinek fotói). S még jócskán sorolhatnánk...

De fényképeket készítünk és feljegyezzük minden mozzanatát az emberi életnek a születéstől a halálig. S megkíséreljük a lakosság segítségével összegyűjteni ezek kiállítható tárgyi anyagát, a gyűjtők nevének feltüntetésével. Ilyenek például az esküvőkor kapott imakönyvek, bejegyzésekkel; plébánostól esküvőkor kapott feszület, amelyet a mestergerenda alá, a bejárat ajtó mellett helyeztek el örsi és nagyiváni szokás szerint; az olvasóval átkötött pólya a keresztesen gyerekeket védte a gonosz hatalmak ellen keresztelésig. De megörökítjük az esküvő mozzanatait is az egyházi szertartáson belül, s jelezzük ezek világi kapcsolatait is: Nagyivánban a menyasszony diót, almát szór „kötényéből” (kendőből, hogy mindenki boldog és egészséges legyen, sok gyereket szüljön a menyasszony). Figyelemmel vagyunk arra, hogy a plébános társadalmi megbecsülése milyen: hol foglal helyet (ha elmegy) az esküvői lakomán, ebédkor s este (mert Örsön és Nagyivánon így szokás). Az esküvő után az új asszony avatása, mint az egyház gondoskodása, s közösségi megnyilvánulása fontos. Majd az első s a későbbi gyerekek. A halva született gyermek bábakeresztelője, elhatolása a rokon sírjába. Az ifjúság templomba járása, a közösségi erő növekedése vagy gyengülése az egyházakon belül. S végül az elmúlás: a rokonság felsorakozása a ravatal mellett; a temetési menet; a különböző, egyháziilag olykor elítélt szokások: hazajáró lélek, itt hagyott tárgy sírba temetése vagy a „halottlátóhoz” (e vidéken „mondó asszony” Mezőtárkányon, Putnokon) való járás, s sorolhatnánk.

A hit, a vallásgyakorlat nem mindig kötődik az egyház tanításához, sem szentségeinek kiszolgálásaihoz. Ugyanis az elmúlt időszakban sem állt mindig az egyház hivatása magaslatán a helyiek szerint. Persze a népi vallásosságnak nem ilyen közvetlen okai vannak. Mindezek a jellemvonások korábban is fennállottak. Példa erre egy minden este és reggel elmondott nagyiváni imádság, amely hiányzik a hivatalos imakönyvekből, de megtartó ereje volt egy egész családnak, s talán több családnak is:

A kakasok szólnak, Máriát kiáltanak.

Kelj fel Mária!

Az én rendszerváltásom 13. Kiállítás a tiszsaörsi temetőkápolnában

Írta: Szabó László

2012. június 18. hétfő, 09:09 - Módosítás: 2018. április 03. kedd, 19:20

Megfogták Jézust!

Sok vére elcseppent.

Az angyalok elvitték Názáretbe,

Ott is megkeresztelték.

Itt jön Jézus bárkájával.

Hozza a kenetet,

Hozza a szenet kenetet!

Fejem fölött tizenkét apostol,

Két vállamon két őrzőangyal.

Aki ezt este, reggel elmondja,

Velem lesz a paradicsomba'.

Aki ezt este, reggel elmondja, annak erős a hite. S mi ezt akarjuk a tiszsaörsi kápolnában bemutatni.

Az én rendszerváltásom 13. Kiállítás a tiszsaörsi temetőkápolnában

Írta: Szabó László

2012. június 18. hétfő, 09:09 - Módosítás: 2018. április 03. kedd, 19:20

Megjelent: Új Néplap, 1991. június 8.